

γμένη, εἶνε ἰδίᾳ τῶν εὐγενῶν ἐκείνων, καθαρῶν καὶ ἰδεωδῶν ἀνθρώπων, οὔτινες ἄνευ κακίας καὶ ψεύδους ὑφούμενοι ὑπεράνω τῶν ἐρίδων καὶ φιλονεικιῶν τῶν κομμάτων, ἐμποιοῦσιν εἰς πάντα τὴν ἐντύπωσιν γενναίων ψυχῶν, καταλίποντες ὀπισθεν αὐτῶν ἀγάπην καὶ σεβασμόν. Ἐνεκα τούτου δὲ ἡ χεὶρ αὕτη καὶ ἅπαντ' ὑπερβολικότερον παρὰ τὰς γυναίξιν, καὶ εἶνε χαρακτηριστικὴ τῶν εὐγενῶν καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως εἰς τινὰ ἰδέαν ἀφοσιουμένων γυναικῶν, τῶν διαχευοσῶν ἐλεημοσύνην καὶ ἐχουσῶν ὑψηλὸν τι ἰδεῶδες, οἷον π. χ. ἡ τῆς ἀγίας Ἐλισάβετ. Ὁμοία χεὶρ, ἀλλὰ μεμιγμένη μὲ χαρακτηριστικὰ τινὰς τῆς προσφουῦς χειρός, ἢτοι ἀνεπτυγμένη ἰσχυρότερον καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν λοιπὴν ἀτομικότητα, εἶνε καὶ ἡ χεὶρ τῶν μεγάλων τεχνητῶν, οἷον ἡ τοῦ Ῥαφαήλ, ἢ τῶν ἀληθῶν ποιητῶν οἷον ἡ τοῦ Βύρωνος, ἢ τῶν ἐμβριθῶν, σκεπτικῶν καὶ ἐν γένει τῶν ἐξόχως πνευματωδῶν ἀνδρῶν, ὅταν ὁ πνευματικὸς αὐτῶν βίος στρέφεται περὶ τὸ ὠραῖον καὶ ἀγνὸν ἰδεῶδες.

Γραφαὶ ὅλων πνευματώδεις ἢ ψυχικαὶ εἶνε ἐπίσης σπάνια ὅπως καὶ χεῖρες, δεικνύουσιν ὅμως χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀτόμου ἀνάλογον. Ἐλλείπει δὲ ὅλως ἀπ' αὐτῶν τὸ ἄδρόν, τὸ ὀξύ, τὸ γωνιωδες, τὸ περᾶδοξον καὶ ὅλως ἰδιόρρυθμον τῶν μορφῶν, καὶ περιέχουσι χαρακτηριστικὰ εὐγενεῖς, καθαρούς, ἀπλοῦς, ὠραίους, γράμματα διευθυνώμενα πρὸς τὰ ἄνω καὶ κείμενα ἄνωθεν τῆς γραμμῆς, ἐναρμόνιον ἔντασιν καὶ τόνον εἰς τὰς καταλλήλους χώρας, καὶ ἐν γένει ὡς βάσιν ἔχουσι τὴν ὡσεὶδὴ μορφήν, τὴν χαρακτηριστικὴν τῶν προσώπων τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος προσώπων. Ἐνταῦθα ὑπάγονται αἱ ὠραῖαι ψυχικαὶ γραφαὶ τοῦ Ῥαφαήλ, τοῦ Σαβοναρόλα

που εἰς τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Μπελβεδέρε καὶ εἰς τὴν Ἀφροδίτην τῶν Μεδίκων ;

Ἐκ τῆς στοιχειώδους λοιπόν, τῆς προσφουῦς, καὶ τῆς πνευματώδους γραφῆς ἀνάγκη νὰ συμπεράνουμεν καὶ περὶ τῶσαν εἰδῶν χειρῶν. Ἄλλ' αἱ χεῖρες εἶνε μέρη τοῦ ἐν ἐναρμόνιον ὄλον ἀποτελοῦντος σώματος καὶ ἐπομένως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εὐρωμεν πνευματώδη χεῖρα εἰς σῶμα τι βαρὺ, ἄξεστον καὶ γωνιωδες, ἢ τούναντιον στοιχειώδη χεῖρα εἰς πρόσωπον πνευματώδες καὶ ὄλως αἰθέριον. Ἐπίσης οὐδ' ὄλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν Μαργαρίταν τοῦ Φαύστου μὲ ῥίνα γρυπὴν, οἷα ἡ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ, ἢ παχύσαρκόν τινα καὶ καννιβότριχον καὶ κυανόφθαλμον ἄνδρα ὡς Μεριστοφελῆ, ἢ βραχύν τινα καὶ παχύν, βραχυλαίμον καὶ πληθωρικόν ὡς Δογμισσῶτον. Ποῖος δὲ ζωγράφος ἐξωγράφισε ποτε Παναγίαν μὲ ῥίνα σιμὴν ἢ Ἀγγελον μὲ σῶμα εὐρύτερον καὶ ῥωμαλέον; Διατί; «Διότι θὰ ἦτο ἄσχημον» ἅπαντ' ἕκαστος. Ἀλλὰ διατί μὴ ὁδῆς τις καὶ ῥωμαλέα μορφή ἀγγέλου θὰ εἰδείκνυε αὐτὸν ἄσχημον, ἐνῶ ὁμοία μορφή, ἅπαντῶσα εἶτε ἐν τῇ φύσει εἶτε ἐν εἰκόνι καὶ εἰκονίζουσα ναύτην τινὰ ἢ ξυλοκόπον, θὰ ἤρρεσκεν ἡμῖν καὶ θὰ ἐφαίνετο ὠραία; Ἡ ἀπάντησις εἶνε ἀπλουστάτη· διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην περιστασιν ἀντίκειται ἡ εἰκὼν πρὸς τὸ πνευματικὸν ὄν τοῦ ἀγγέλου, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἀναλογεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ πνευματικὸν ὄν τοῦ ναύτου, ἢτοι πρὸς τὸν χαρακτῆρά του.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων, χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς ἔρευναν τῆς ὄλης συμβολικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἔνεκα ἐλλείψεως χώρου, βλέπομεν καταφανῶς, ὅτι καὶ εἰς τὰς περιστάσεις ἃς δὲν δυναμέθα εὐθὺς νὰ ἐξηγήσωμεν, οἱ νόμοι τῆς ἀρμονικῆς συναφείας τῆς μορφῆς πρὸς τὸ περιεχόμενον, τοῦ σώματος πρὸς τὸ πνεῦμα, εἶνε βαθέως εἰς τὴν ἐνδόμυχον ἡμῶν αἴσθησιν ἐγκεχαραγμένοι.

[Ἔπεται τὸ τέλος]

ΕΝΟΦΑΝΗΣ

*Non chiava l'anel core
il senoculmo e bianco*

F Hieronimo de feruiv

καὶ ἕτεραι προσόμοιοι ἐκ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἢ τοῦ Παλαιστρίνα καὶ ἢ τοῦ Κλοποστόκ.

L. S. Jules trina.

Klopstock

Ὁ βλέπων τὰς γραφὰς καὶ ὑπογραφὰς ταύτας θὰ παρατήρησεν βεβαίως εὐθὺς ὅτι αἱ μορφαὶ αὐτῶν ὁμοιάζουσι τὰ μέγιστα πρὸς τὰ ἐντυπα καὶ τὰ γράμματα τῆς καλλιγραφίας, πρᾶγμα ὅπερ εἶνε λίαν φυσικόν. Διότι τί ἄλλο παριστᾷ ἡ καλλιγραφικὴ τέχνη ἢ τὸ ἰδεῶδες τῆς γραφῆς, καθ' ἣν ὁ τυχὸν προσωπικὸς χαρακτῆρ ὑποχωρεῖ, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἐξαφανίζεται ἢ προσωπικὴ ἔκφρασις ἀπέναντι τοῦ κλασσικοῦ τύ-

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΙΘΗΚΩΝ

Σ'.

Φιλία καὶ μίσση, πάθη καὶ αἰσθήματα, κοινωνικότης καὶ περιθάλψις παρὰ τοῖς πιθήκοις.

Οἱ πιθήκοι συνάπτουσι κατὰ βούλησιν φιλίας καὶ πρὸς ὄντα ξένα πρὸς τὸ εἶδος αὐτῶν. Ὁ πλοίαρχος Παῖν διηγεῖται, ὅτι νέος χιμπαντζῆ μετενεχθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀφρικῆς εἰς Ἀγγλίαν, ἅμα ἐπεβίβασθη τοῦ πλοίου, ἔδωκε τὴν χεῖρα του εἰς πολλοὺς ναύτας, ἐνῶ εἰς ἄλλους ἀπεποιήθη ταύτην, ἄνευ γνωστῆς αἰτίας, μετ' ἐνδείξεων ὀργῆς καὶ δυσαρρεσκείας.

Ἐπίσης καὶ οἱ ἵπποι τοῦ ἵππικου, ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡμέρας, δεικνύουσι τὴν συμπάθειαν ἢ ἀντιπάθειαν αὐτῶν πρὸς τοὺς νέους κληρωτοὺς τοῦ συντάγματος.

Ἐπὶ τῆσαν πίθηκοι μεγίστην δεικνύοντες φιλίαν πρὸς τοὺς φύλακας αὐτῶν, καὶ ἐκδηλοῦντες ταύτην διὰ θωπειῶν. Ἡ θήλεια πίθηκος Μαρούκα ὑπερηγάπα τὸν διευθυντὴν τοῦ ζωολογικοῦ κήπου τῆς Δρέσδης. Ὅτε ἐπλησίασεν ἡ στιγμή τοῦ θανάτου, καὶ ἦλθεν ὁ διευθυντὴς νὰ τὴν ἴδῃ, αὐτὴ τὸν ἐνηγκαλίσθη καὶ τὸν ἥσπασθη τρίς, μεθ' ὃ κατεκλίθη δίδουσα αὐτῷ τὴν χεῖρα καὶ ἐκοιμήθη τὸ ὕστατον. Ὁ θάνατός της, λέγει ὁ Τάιλορ, ἦτο πράγματι ἀνθρώπινος.

Οἱ πίθηκοι ἐκδηλοῦσι τὴν ἀπέχθειαν αὐτῶν πρὸς τινὰ εἶδη ζῴων. Οὕτω ὡς ὁ ἄνθρωπος ἀπεχθάνονται τοὺς ὄφεις. Ὁ Ἡρόδοτος παρετήρησε ἐπίσης τὴν ἀπέχθειαν τῶν καμήλων πρὸς τοὺς ἵππους.

Ὁ Οὐζῶ ἀναφέρει τὴν τῶν ἀλεκτορίδων πρὸς τοὺς σφῆκας καὶ τὴν τῶν ἵππων πρὸς τοὺς οἰστρους, ταβάνους κοινῶς. Τὰ τοιαῦτα ὅμως ἐξηγοῦνται διὰ τοῦ ὀρμεμφύτου φόβου τοῦ ζῴου πρὸς τὸ κέντρισμα τῶν ἐντόμων.

Τοῦναντίον εἶναι γνωστὰ πλεῖστα γεγονότα ἀμοιβαίας φιλίας μεταξύ ἵππων καὶ κυνῶν, μεταξύ κυνῶν καὶ γάτων συνανατραφέντων, μεταξύ λεόντων, τίγρεων, ἄρκτων καὶ σκυλάκων, ὧν ὁ θάνατος προὔξεναι τοῖς ζῴοις τούτοις θλίψιν βαθεῖαν καὶ ἐπὶ μακρὸν διατηρουμένην. Ὁ Οὐζῶ ἀναφέρει χῆνά τινὰ σινικὸν (Anser sinensis) συνδεθέντα διὰ φιλίας πρὸς κυνηγετικὸν κύνα, καίτοι οὗτος εἶχε φονεύσει τὸν ἄρρενα αὐτῆς χῆνα. «Ὁ χῆν καὶ ὁ κύων συνέζων, συνέτρογον καὶ τὴν νύκτα ὅπως θερμαίνονται συγκατεκλίνοντο, ὅτε δὲ ὁ κύων μετέβαιεν εἰς θήραν, τὸ πτηνὸν οὐδ' ἐπὶ στιγμήν ἔπαυε θρηνοῦν τὴν ἀπουσίαν τοῦ φίλου.» Ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ ἐκπληττώμεθα βλέποντες τοὺς πιθήκους φιλιουμένους πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ πρὸς τινὰς τούτων. Τίνι τρόπῳ δύναται τις νὰ ἐξηγήσῃ τὰς συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας ταύτας; Ὑφίσταται μυστήριον τῆς ψυχολογίας τῶν ζῴων δυσκόλος κατανοούμενον. Οὐδὲν αἰσθητικῶν ἀναπτυχθέν διὰ τῆς ἐπιλογῆς, δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον· ἄξιον ὅμως σημειώσεως εἶναι, ὅτι αἱ συμπάθειαι μεταξύ διαφόρων εἰδῶν ἀναπτύσσονται μόνον ἐν τῷ κατοικιδίῳ βίῳ, ὅτε τὰ φυσικὰ ὀρμέμφυτα συμμίγνυνται μεθ' ἐξέων νέων, καθὼς καὶ ἐν τῇ ἀπομονώσει. — Ὁ περιορισμὸς μάλιστα μεταβάλλει εἰς ἄκρον τὰ φυσικὰ ὀρμέμφυτα τῶν ζῴων, ἰδίως τὰ τῶν κονίκλων, κυνῶν καὶ κατοικιδίων πτηνῶν.

Ἐν τῇ φυσικῇ καταστάσει, οἱ πίθηκοι ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι πάντα τὰ λοιπὰ ζῴα, ἰδίως δὲ τοὺς λοιποὺς πιθήκους. Οἱ ἀνθρωπόμορ-

φοι πίθηκοι καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Οὐραγκουτάγκος μισεῖ πάντας τοὺς ἄλλους πιθήκους. Φύσει ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν, καταχρῶνται τῆς ὑπεροχῆς των καὶ τῆς ἰσχύος των. Τύπτουσι, πιέζουσι καὶ πολλακίς φονεύουσι τοὺς μικροτέρους. Ἡ διαγωγὴ των αὐτῇ, λέγει ὁ Οὐζῶ, ἀναμνησκει τὴν σφοδρὰν ἀντιπάθειαν τῶν Ἰρλανθῶν τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τῶν μαύρων. «Θεωροῦσι, λέγει ὁ Μπροδερίπ, τὰς συγγενεῖς φυλάς, ὡς γελοιογραφίας τῆς ἰδίας αὐτῶν φυλῆς, καὶ ὀργίζονται διὰ τοῦτο.» Τοιαῦτα ἔθνη μίση εἶναι κοινότατα μεταξύ τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν. Τοιοῦτο μῖσος τρέφουσιν οἱ ἐρυθρόδερμοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς κατὰ τῶν Ἑσκιμῶν ὅμοιον μῖσος ἔτρεφον καὶ οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Σκανδιναβίας κατὰ τῶν Λαπῶνων. Καὶ μεταξύ δὲ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν παρατηροῦνται τοιαῦτα αἰσθημὰτα ἀποστρεφῆς.

Οἱ πίθηκοι ὀργίζονται καὶ ἐκδηλοῦσι τὸν θυμὸν των διὰ πράξεων ὁμοίων ταῖς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνεφέρομεν ὅτι ὁ φαλακρὸς χιμπαντζῆ τοῦ Δουσαγιῦ προετίμα φαγητὰ τινὰ, καὶ ὁσάκις ἐδίδοτο αὐτῷ τροφὴ μὴ ἀρεστὴ, ἀνυπομόνει, ἔρριπτε κατὰ γῆς τὸ προσφερόμενον, ἔτυπτε τὸν πόδα καὶ ἐξέβαλεν ἰδίαν τινὰ κραυγὴν. «Ἐφέρετο, λέγει ὁ Δουσαγιῦ, ὡς κακοκνατεθραμμένον παιδίον.» Ὁ οὐραγκουτάγκος τοῦ ἱατροῦ Ἀβελ ὀργίζετο ὁσάκις δὲν τῷ ἐδίδοτο ὁ αἰτηθεὶς καρπός, ἐκυλίετο κατὰ γῆς ὡς ὀργισμένον παιδίον, ἐκβάλλων ὀξείας κραυγὰς· μεθ' ὃ ἐκρύπτετο. Καὶ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ οἱ πίθηκοι ἐκδηλοῦσι τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος αὐτῶν. Οἱ πράσινοι πίθηκοι, ἢ καλλιτριχες, οὓς κατεδίωκεν ὁ Ἀδανσον εἰς τὰ δάση τῆς Σενεγάλης, συνωφρουοῦντο, ἔτριζον τοὺς ὀδόντας καὶ ἐκραύγαζον ἐξ ὀργῆς. Περί τῆς ὀργῆς τῶν πιθήκων δύναται τις νὰ πεισθῇ ἐν τοῖς θηριοτροφείοις· μόλις ἐρεθίσῃ τις τούτους, ῥίπτονται κατὰ τῶν κίγκλιδων, κροτοῦσι τοὺς ὀδόντας καὶ μυρίους ποιοῦσι μορφασμοὺς. «Ἀχιμαργος ὡς πίθηκος» εἶναι φρασὴ παροιμιώδης. «Οἱ φιλόσοφοι, λέγει ὁ Οὐζῶ, οἵτινες διΐσχυρίζονται ὅτι οἱ πίθηκοι ἅπαξ λαβόντες πείραν τῶν μεθυστικῶν ποτῶν, δὲν πίνουσιν ἐκ νέου ἐξ αὐτῶν, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ποθοῦσι νὰ δώσωσιν ἡμῖν μαθήματα ἠθικῆς καὶ οὐχὶ νὰ περιγράψωσι τὴν ἀλήθειαν. Πάντες οἱ ἐξημερωθέντες πίθηκοι πίνουσι μετ' εὐχαριστήσεως οἶνον καὶ οἶνόπνευμα. Ἄν δὲ δύναται, πίνουσι καὶ μόνον, καὶ μεθύσκονται μετ' εὐχαριστήσεως. Μεθ' ὅλως δὲ τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ τὰς ποινὰς ἐξακολουθοῦσι πίνοντες. Ἡ μέθη των εἶναι ὁμοιοειδὴ πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου· τὰ σκέλη ὑποτρέμουσι καὶ στηρίζουσι κακῶς τὸ σῶμα, ἡ γλῶσσα καθίσταται ἀδρᾶ καὶ αἱ κινήσεις ἀκανόνιστοι.»

Οὐ μόνον δὲ οἱ πίθηκοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ζῴα μεθύσκονται, οἶον οἱ ὄνοι καὶ οἱ ἵπποι, καὶ οἱ

κύνες αὐτοί, οἵτινες ἂν καὶ ἀποποιοῦνται τὸν οἶνον ἀρέσκονται ὅμως εἰς τὰ σακχαρώδη ποτά.

Εἶδόμεν ὅτι οἱ πίθηκοι τῶν διαφόρων εἰδῶν ἀλληλομισοῦνται· οἱ πίθηκοι ὅμως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἐκτὸς ἂν ἐρωτική τις ὁρμὴ τοὺς καταστήσῃ ἀντιπάλους, ἀγαπῶνται καὶ περιθάλπουσιν ἀλλήλους. Πάντα δὲ τὰ ζῷα τὰ κεκτημένα συλληπτικὰ ὄργανα ἀλληλοβοηθοῦνται. Οὕτως ὁ ἐλέφας διὰ τῆς προβοσκίδος του βοηθεῖ τοὺς ἄλλους ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐμποδίων καὶ περιθάλπει κατὰ τι καὶ αὐτοὺς τοὺς πληγωμένους.

«Αἱ χεῖρες ἰδίως, λέγει ὁ Οὐζῶ, εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄργανον τῆς περιθάλψεως.» Πράγματι παρατηροῦμεν ὅτι, κατὰ γενικὸν κανόνα, πάντα τὰ ζῷα τὰ ἔχοντα συλληπτικὰ ὄργανα, κέκτηνται αἰσθήματα κοινωνικά. Τοιαῦτα εἶναι τὰ ξυλοκόπα μεταξύ τῶν πτηνῶν (ψιττακός, δρυκολάπτῃς κτλ.) καὶ οἱ κόρακες οἵτινες μεταχειρίζονται ἐπιδειξιώτατα τοὺς πόδας αὐτῶν. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ἔντομα ὀφείλουσι τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ὑπεροχὴν εἰς τὰς συλληπτικὰς αὐτῶν σιαγόνας, ὡς ὁ ἄνθρωπος τὰ κοινωνικά αὐτοῦ ὁρμέμφυτα εἰς τὰς χεῖρας. «Ἡ χεὶρ τοῦ ἀνθρώπου ἀνέπτυξε τὸν ἐγκέφαλον,» εἶπεν ὁ Γρασιολέ.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἡλικίας οἱ πίθηκοι τῆς αὐτῆς οικογενείας ἀλληλοβοηθοῦνται, ὡς οἱ ἄνθρωποι, πολλάκις δὲ καὶ οἱ τῆς αὐτῆς φυλῆς, συχνότατα δὲ σχηματίζουσιν ἄλυσον μεταβιβάζοντες ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα τοὺς καρπούς οὓς εὐρίσκουσιν ἢ κλέπτουσι. Κατὰ τὸν περιηγητὴν Καίσαρα Μορένον κατοικήσαντα ἐπὶ μακρὸν εἰς Σουμάτραν, οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ τῶν κατοίκων τῆς νήσου, κατὰ τῶν ὁποίων δυσκόλως ἀντεπεξέρχονται οἱ ἄνθρωποι, εἶναι αἱ ἀγέλαι τῶν πιθήκων, αἱ καταστρέφουσαι τοὺς κήπους καὶ λεηλατοῦσαι καὶ αὐτὰς τὰς οἰκίας ὁσάκις τὰς εὗρωσιν ἀνοικτάς. Δι' οὐδεμιᾶς φράκτης δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τις τὴν καταστροφὴν. Σχηματίζοντες οἱ πίθηκοι ἄλυσον, ἀναρριχῶνται εἰς τοὺς τοίχους, εἰσέρχονται διὰ τῶν παραθύρων καὶ ἀρπάζουσι πᾶν ὅ,τι ἀρέσκει αὐτοῖς. Μετὰ ταῦτα δύναται τις νὰ ἴδῃ τούτους, διανεμομένους τὰ λάφυρα, παίζοντας διὰ τῶν κεχρωματισμένων ὑφασμάτων, ἢ τῶν στιλπνῶν μεταλλικῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ἀρέσκουσιν αὐτοῖς λίαν.

Διανέμονται τὰ τεμάχια τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰ λοιπὰ λάφυρα φιλονεικοῦντες, πολλάκις μάλιστα καὶ περιβόλλονται ταῦτα διὰ γελοιωδестаίου τρόπου, μετ' ὃ ὡς παιδία βαρυνθέντα τὸ παιγνίδιον, ἐγκαταλείπουσι ταῦτα ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων ἢ τὰ ρίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μὴδὲ μὲν φροντίζοντες πλέον περὶ αὐτῶν. Οἱ πίθηκοι φαίνονται κλέπτοντες ἐξ ὁρμεμφύτου, ἐξ εὐχαριστήσεως ἢ καὶ πολλάκις πρὸς κορεσμὸν τῆς λαίμαργίας των· διότι γνωρίζουσι κάλλιστα νὰ

ληλατῶσι τὰς ἀποθήκας, ἀφαιροῦντες πάντα τὰ τρόφιμα μετὰ τέχνης καὶ ὁμοιοῦς ληστρικής συμφορίας. Κατὰ τὰς λεηλασίας των διατηροῦσι πειθαρχίαν τινά, ἔχουσι προσκόπους καὶ σκοποὺς εἰδοποιοῦντας αὐτοὺς ὅταν ὀφείλωσι νὰ φύγωσι, καὶ οἵτινες ἐκτελοῦσι τὸ καθήκον των μετὰ μεγίστης ἐπιδειξιώτητος.

Ὁ Οὐλοῦ εἶδεν ἐξ καὶ ὀκτῶ πιθήκους κρατούμενους διὰ τῶν χειρῶν ὅπως διέλωσι ἀκινδύνως τοὺς ποταμούς. «Οἱ πίθηκοι τοῦ ἰσμοῦ τοῦ Παναμά εἶναι χαριέστατοι, λέγει ὁ Δαμπιέ. Ὅτε εἰσηρχόμεθα εἰς τὸ δάσος ἐλάβανον στάσεις γελοιωδестаίας. Ὅταν τὰ δένδρα ἀπείχον ἀλλήλων ἢ διεχωρίζοντο διὰ ποταμοῦ, ὅπως εὐκολώτερον πηδήσωσιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἕτερον, ἀπεδείκνουν καταπληκτικὴν ἐπιδειξιώτητα. Ἄπασα ἡ ἀγέλη ἐσχημάτιζε ἄλυσον διὰ τῆς συγκρατήσεως τῶν χειρῶν καὶ τῶν οὐρῶν. Εἰς ἓκ τῶν πιθήκων ἐκράτει διὰ τῶν χειρῶν ὑψηλὸν κλάδον, οἱ λοιποὶ ἐκρέμαντο κραδαινόμενοι ὡς ἐκκρεμές, οὕτως αἱ αἰωρήσεις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον αὐξάνονται, μέχρις οὗ ὁ τελευταῖος πρὸς τὰ κάτω κατώρθωνε νὰ λάβῃ διὰ τῶν χειρῶν τοὺς ταπεινοτέρους κλάδους τοῦ πλησιεστέρου δένδρου. Ὅταν οὗτος ἐκρατεῖτο στερεῶς, ὁ ὑψηλὸς κρατούμενος ἀφίετο νὰ καταπέσῃ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀλύσεως· ἀλλ' ἀμέσως ἀναρριχῶμενος ἐπὶ τῶν συντρόφων ἀφικνεῖτο συγχρόνως μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τοὺς κλάδους. Καὶ οὕτω καθεξῆς βαθμηδὸν πάντες σχεδὸν συγχρόνως ἀφικνοῦντο εἰς τὸ τέρμα χωρὶς νὰ θιζῶσιν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὸ ἔδαφος.»

Οἱ περιηγηταὶ διηγούνται ὅτι οἱ πίθηκοι συναγείρουσι τοὺς πληγωνομένους εἰς τὰς ἀλληλομαχίας των. Ὁ ἱεραπόστορος Σαβάζ παρατήρησε τὸ τοιοῦτον συμβαῖνον εἰς τοὺς χιμπαντζῆ. «Ὅταν ἡ πληγὴ, λέγει, δὲν ἐπιφέρῃ ἀμέσως θάνατον, σταματῶσι τὴν ῥοὴν τοῦ αἵματος θέτοντες τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πληγῆς, ἐὰν δὲ οὕτω δὲν ἐπιτυχάνουσι, ἐπιθέτουσι φύλλα καὶ χλόην».

Ὅτε ὁ Κοῦκ εὐρίσκετο εἰς νήσον Τάννα σκοπὸς τις ἐπυροβόλισε κατὰ τῶν ἰθαγενῶν. Εἰς τούτων πληγωθεὶς κατέπεσε· δύο ἐκ τῶν συντρόφων του ὠπισθοχώρησαν διὰ νὰ τὸν λάβωσι μετ' ἑαυτῶν ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν πηγὴν καὶ ἀφοῦ ἔπλυνον τὴν πληγὴν του τὸν ἐγκατέλειψαν. Ἡ περιθαλψὶς αὐτῶν κατ' οὐδὲν ὑπερτέρει τὴν τῶν χιμπαντζῆ.

Γινώσκουμεν ὅτι αἱ ἐκ τῆς θήρας βιοῦσαι φυλὴν προσπαθοῦσι νὰ καταλάβωσι χώρας. Πάντες σχεδὸν οἱ πόλεμοι τῶν ἐν νηπιῶδες καταστάσει διατελούντων λαῶν, ἀφορμὴν ἔσχον τὴν κατάληψιν χωρῶν κεκτημένων θηράματα, ὧν δυσχωρίζοντο ὅτι ἦσαν κύριοι, ἢ ἐπεζήτου τὴν κατάκτησιν. Ἐπίσης καὶ οἱ μεγάλοι πίθηκοι, ἰδίᾳ δὲ οἱ γορίλλοι καταδιώκουσιν οὐ μόνον τοὺς λοιποὺς πιθήκους ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία. Πρὸς ἐκδίωξιν αὐτῶν ἐνεργοῦσιν ἄριστα καὶ

κατορθοῦσι νὰ κατέχωσι μόνοι τοὺς χώρους ἐν οἷς βιοῦσι. Καὶ αὐτὸς ὁ ἐλέφας φεύγει πρὸ αὐτῶν. « Ἡ ὑπεροχὴ τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς τακτικῆς ὡς καὶ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ζῴοις, εἶνε καταφανεστάτη » παρατηρεῖ ὁ Οὐζῶ.

Ἔπετα: τὸ τέλος.

... Α.

ΤΑ ΔΑΚΡΥΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Μιά μάνα ἐγέννησε παιδί, μονάκριβο παιδάκι, τὸ γέννησε, τ' ἀνάθρεψε μὲ τῆς καρδιάς τὴ γάλα, νανοῦρισε τὸν ὕπνο του μὲ πόνο καὶ λαχτᾶρα καὶ μέτραγε ταῖς ὥρας του ὡς ποῦ νὰ μεγαλώσῃ. Πέντε χρόνους τῶκανε κ' ἄρρωστια δὲν τὸ βροῦκε καὶ μέσ' ἔς τὰ πέντε ἄρρωστια δὲν τὸ θανάτου. — Ἄγιε Νικόλα, πρόφθασε καὶ γιάνει τὸ παιδί μου, κ' ἂν τοῦ χαρίσῃς τὴ ζωὴ θεὸ νὰ σοῦ φέρω τάμμα λαμπάδα σὰν τὸ μπόι του ἔς τὰ πόδια σου νὰ καίῃ. Κι' ὁ ἅγιος δὲν τὴν ἀκούσε κ' ὁ Θεὸς δὲν τὴν ἀκούει κ' ὁ Χάρος ἦλθε μιὰ νυχτιὰ καὶ πῆρε τὴ ζωὴ του κ' ἔχασ' ἡ μάνα τὸ παιδί καὶ τὸ μονάκριβό της. Θέ μου, ποῦ δίνεις ἔς τὴν καρδιά κάθε χαρὰ καὶ πόνο λυπησού τοῦ μανούλα σου καὶ παρηγόρησέ την. . . Παρηγορεῖέτ' ὁ χωρισμός καὶ γιάνει κάθε πόνος μὰ ὁ πόνος τοῦ μονάκριβου παρηγορεῖ δὲν ἔχει! Τὸ κλαίγ' ἡ μάνα ἀπὸ βραδὺς ὡς ποῦ νὰ ξεμερώσῃ καὶ μέσα ἔς τὰ χαράγματα τραβάει ἔς τὸ κοιμητήρι καὶ ἔς τὸ μικρὸ τὸ μνημᾶ του γονατισμένη κλαίει. — Παιδάκι μου, τί σοῦκανα καὶ μ' ἄφησες μονάχῃ;

Ἐ τὴν τὴν τὴν παραπόνου, ἔς τὴ λαύρα τῆς καρδιάς της κουράστηκαν τὰ μάτια της νὰ κλαῖνε νύκτα-μέρα κ' ἐκλείσανε τὰ βλέφαρα καὶ τὴν ἐπῆρ' ὁ ὕπνος κ' ἔφερ' ὄνειρα γλυκὰ ἔστην ὄρφανὴ τὴ μάνα: Τῆς φάνηκε πῶς ἦταν ἔστὸ κοιμητήρι μέσα κ' οὔτε κιβούρια φαίνονταν κ' οὔτε σταυροὶ καὶ πλάκες κ' οὔτε κλαψάρικαις ἰτῆραις καὶ μαύρα κυπαρίσσια, μόν' ἦταν ἀνθοστόλιστα μικρὰ περιβολάκια καὶ ἔστὸ καθένα μιὰ ψυχὴ ἔστὰ κάτασπρα ἔντυμένη μὲ τὴ θωριὰ ποῦχε ἔστὴ γῆ πρὶν ν' ἀπεθῶνῃ ἀκόμα. Ἡ μαύρη μάνα ἐκύτταγε καὶ νάθρη τὸ παιδί της καὶ νὰ, τὸ βλέπει ἔστὴ γωνιά ἔς ἕνα περιβολάκι ποῦ σκάλιζε κ' ἐπότιζε κ' ὀποσωμοῦς δὲν εἶχε. Κανένας δὲν εἰμπόρεσε τὸ δρόμο της νὰ φράξῃ καὶ τρέχει ἔστὸ παιδάκι της, ἔστην ἀγκαλιὰ τὸ σφίγγει. — Παιδάκι μου, τί σοῦκανα καὶ μ' ἄφησες μονάχῃ; δὲν μοῦ μιλεῖς παιδάκι μου δὲν νοιώθεις τὰ φιλιὰ μου; Γιατ' εἶν' τὰ μάτια σου θολὰ, τὰ μάτια σου κλαμένα κ' ἕνα πικρὸ παράπονο ἔστην ὄψι σου σκορπιέται; — Μανούλα μου, δὲν μ' ἀγαπᾶς, δὲν μ' ἀγαπᾶς καθόλου. — Τί λές, καλὸ παιδάκι μου, τί λές γλυκὸ παιδί μου; Ἡ μάνα σου δὲν σ' ἀγαπᾶ ποῦ κλαίγει νύκτα-μέρα; ποῦ κά' αὐγὴ ἔς τὸν τάφο σου γονατισμένη στέκει καὶ πλένουνε τὴν πλάκα σου τὰ δάκρυα ἀπ' τὴν καρ- [διὰ της] κ' ἀφοῦ τὴν πλάκα πλένουνε κυλοῦν κατὰ τὸ χῶμα κ' ἀτέλειωτα ποτίζουνε τὸ μαῦρο κυπαρίσι; Τί λές καλὸ παιδάκι μου, τί λές γλυκὸ παιδί μου; — Μανούλα μου, δὲν μ' ἀγαπᾶς, δὲν μ' ἀγαπᾶς καθόλου; θωρεῖς τριγύρω τοὺς ἀνθούς καὶ τὰ περιβολάκια; αὐτ' εἶν' οἱ τάφοι τῶν παιδιῶν ὅσα μικρὰ πεθαίνουν. Τὰ παίρνει ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴ γῆ καὶ γίνοντ' ἀγγελουδία, τοὺς δίνει καὶ μιὰ πῆχυ γῆ νὰ σκάβουν νὰ ποτίζουν,

καὶ κάθε αὐγὴ τοῦ φέρνουνε ἔς τὰ πόδια τοῦ λουλούδια καθένα ἀπ' τὸ περβόλι του κ' ἀπὸ τὰ λούλουδά του κ' ὅποιο παιδί δὲν εἰμπορεῖ λουλούδια νὰ τοῦ φέρῃ οἱ ἅγιοι τὸ μαλόνουνε κ' οἱ ἄλλοι τ' ἀποδιώχνουν καὶ δὲν τ' αἰκνουνε νάλλῃ ἔμπορστὰ ἔς τὸν ἅγιο θρόνο ποῦ κάθεται ὁ πατέρας μας κ' ὅλην τῆς γῆς πατέρα. Εἶχα κ' ἐγὼ μανούλι μου μιὰ φτωχικὴ ἀνεμῶνῃ κ' ἐχθὲς ποῦ ἦλθεο κ' ἔκλαιγες γονατιστὴ ἔστὴ πλάκα ἔσταλάξ' ἕνα δάκρυο ἔστην ἀνεμῶνῃ ἐπάνω καὶ τὴν φλόγα τῶκαιγε τὸ δάκρυό σου ἐκεῖνο ποῦ μάρανε τὸ λούλουδο καὶ τοῦπεσαν τὰ φύλλα. Τώρα σὰν θάλλῃ ἡ χαραυγὴ καὶ θάλλουν κ' οἱ ἀγγέλοι καὶ κράζουν ὅλα τὰ παιδιά νὰ φέρουν τὰ λουλούδια, τί λούλουδο, μανούλι μου, θῶχω κ' ἐγὼ νὰ φέρω, ἀφοῦχα ἕνα μοναχὸ καὶ τῶκαψες κ' ἐκεῖνο μὲ τὰ θερμὰ σου δάκρυα; . .

Ἐβύνησ' ἡ μητέρα κ' ἔχασε τὸ παιδάκι της μαζῆ μὲ τ' ὄνειρό της . . . Μάνα φτωχί, μάνα ὄρφανή, δυστυχισμένη μάνα, κατὰ πνε τα τὰ δάκρυα μὴν τυχῆ καὶ σταλάξουν, γιατ' ἔχουν φλόγα καὶ φωτιὰ κ' ὅπου κ' ἂν πέσουν [κλαῖνε!]

ΓΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατασκευὴ ἀδαμάντων ἐκ τῆς σακχαρώους. Θερμαίνοντες εἰς ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν τὸν διὰ καύσεως τοῦ σακχάρου προελθόντα ἀνθρακὰ κατωρθώσαν νὰ παραγάγωσιν ὄρειοτάτους κρυστάλλους δυναμένους νὰ χαράξωσι τὸν χαλαζικὸν καὶ τὸ τοπάκιον. Ὁ ἐξ Ἐδιμβούργου κ. Μάρσδεν πιστεύει ὅτι κατεσκεύασεν ἀδαμάντα ἐκ τῆς σακχαρώους ποιοῦμενος χρῆσιν τῆς ἀκολουθοῦ μεθόδου.

Ἐποβάλλει εἰς ὑψηλοτάτην θερμοκρασίαν ἐπὶ ἑξ ὥρας μίγμα ἀνθρακῶς σακχάρου καὶ νιτρικοῦ ἀργύρου. Μετὰ τοῦτο ἐπιφέρει βραδείαν ψύξιν καὶ ἀραιρεῖ τὸν ἀνθρακὰ διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος. Τὸ ὑπολειπθὲν συνίσταται ἐξ ἀνθρακῶς, γρασίτου καὶ τιῶν λαμπρῶν κρυστάλλων, οἷτινες εἶναι ἀναμφιβόλως ἀδαμάντες κατὰ τὸν κ. Μάρσδεν, διότι χαράττουσι τὸν σάπφειρον. Ἐργαζόμενοι ἐπὶ μεγάλειτέρου ποσοῦ ὕλης, ἔσω; κατορθώσωσι νὰ κατασκευάσωσι μεγαλειτέρους κρυστάλλους, οὓς νὰ χρησιμοποίησωσιν ἀντὶ τοῦ ἀδαμάντους.

Ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν αὐτογράφων, τὰ ὁποῖα ἔχει ἡ Ἀδελίνα Πάττη, αἱ ἰταλικά εφημερίδες ἀνηγράφουσι τὰ ἑξῆς: « Καλὴ μου Ἀδελίνα! Τίποτε δὲν μοῦ φκίνεται ευκολότερον ἢ τὸ νὰ γράψω ἕνα τινα εἰς τὸ λεύκιμά σου ἰδέαν ἢ ὅποια ποτὲ δὲν μοῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ κεφάλι, δηλ. νὰ σὲ τιμῶ ὡς ἀξιολάτρευτον πλάσμα, νὰ θαυμάζω τὰ μαχρικά σου θεῖληγτρα καὶ νὰ μένω διαρκῶς ὁ φίλος σου Γ. Ροσίνης». — Ἐν Πιρσιόσις 16 Φεβρουαρίου 1864. Ὁ Μάυερβεργ ἔγραψεν « Ὁ εὐγνώμων συγγραφεὺς προσφέρει τὰ σεβάσματά του εἰς τὴν πολυθελγητράν του Διανόραν καὶ ἐκπράξει εἰς αὐτὴν τὴν θυμωσμόν του ». Ὁ Ἐκτωρ Βερλιώζ ἠρκέσθη ἰν γράφῃ: « Oportet pati ». Οἱ λατινισταὶ ἐξηγοῦσι τοῦτο « Ἐχόμεν ἀνάγκην τῶν παθῶν », οἱ δὲ φιλόμουσοι « ἔχομεν ἀνάγκην τῆς Πάττης ».